

BESLUT

2020-06-08 Dnr: 19/04114 och 4116

SAKEN

Rapport, SVT1, kl. 19.30 och *Aktuellt*, SVT2, 2019-12-11, inslag med uttalanden av en klimatkorrespondent; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslagen frias. De strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGEN

Rapport den 11 december, kl. 19.30

I påannonseringen av inslaget sa programledaren följande.

Den svenska klimataktivisterna [NN] talade där idag under FN:s pågående klimatmöte och enligt [NN] så gör världsledarna alldeles för lite för att förhindra vad hon kallar, ett nödläge i klimatfrågan. Hon uppmanade därför att människor runt om i världen ska göra sina röster hörda.

Därefter visades delar av det tal som NN hade hållit under klimatmötet. NN sa följande enligt svenska översättningstext.

Det är folkets opinion som styr den fria världen. Alla stora förändringar genom historien har kommit från folket. Vi behöver inte vänta. Vi kan börja förändringen redan nu. Vi-folket.

Efter talet följde ett samtal mellan programledaren och Sveriges Television AB:s (SVT) klimatkorrespondent. I samtalet sades följande.

(Programledare) – Det är första gången som [NN] håller tal i såna här större sammanhang nu. Har hon och hennes budskap förändrats under det här året, som det väl är?

(Klimatkorrespondent) —Jamen, jag skulle vilja säga det, hon blir alltmer politisk, tidigare var hon ju tydlig med att hon upprepade forskarnas alltmer enträgna varningar. Nu som vi hörde talar hon om folket som hoppet, hon avfärdar helt politikerna, hon avfärdar företagen som ju är viktiga aktörer, hon avfärdar ju faktiskt också initiativ som att EU nu säger att de ska bli koldioxidneutrala till 2050, det kallade hon för ett falskt ledarskap. Så hon rör sig mer åt vänsterhållet, faktiskt ett vänsterpopulistiskt håll. I en debattartikel innan Madridmötet så skrev hon något som har blivit väldigt uppmärksammat att orsakerna till klimatkrisen kan man finna i de koloniala, rasistiska och patriarkala strukturerna. Så frågan nu som ska bli intressant att följa det är ju om de här växande folkrörelsen bakom henne, fyra miljoner människor demonstrerar över hela världen, kan den fortsätta att växa med henne som ledargestalt om hon nu blir alltmer vänsterpolitisk.

Aktuellt den 11 december

Inslaget handlade inledningsvis om att NN som förste svensk utsetts till världens mest inflytelserika person av en amerikansk tidskrift. Därefter sades följande.

(Programledaren) – För hon höll ju tal idag till exempel vid FN:s stora klimatmöte i Madrid och vi ska ta och lyssna på en liten bit ur det där talet. (NN, i svensk översättning) – Just nu söker vi desperat efter tecken på hopp. Jag kan berätta att det finns hopp. Jag har sett det. Men det kommer inte från regeringar eller storföretag. Det kommer från folket. Folket som har varit omedvetna, men nu börjar vakna. Och när vi blir medvetna förändras vi. Folk kan förändras. Folk är redo för förändring.

Efter talet följde ett samtal mellan programledaren och SVT:s klimatkorrespondent. I samtalet sades följande.

(Programledare) – Ännu ett tal inför FN:s klimatmöte, hon höll ju ett sånt här tal för ett år sen vid förra klimatmötet i Polen, du lyssnade på det. Om man jämför då och nu, hur har hon och hennes budskap förändrats? (Klimatkorrespondent) – Det har förändrats ganska abrupt måste jag säga. Hon har blivit mer politisk. Förut så nöjde hon sig med att citera forskarnas alltmer enträgna varningar. Hon rör sig också längre vänster ut. Inför det här toppmötet i Madrid så skrev hon en debattartikel där hon bland annat sa att klimatkrisens orsaker kan man finna i patriarkala, rasistiska och koloniala strukturer, så det är ju mycket mer politiskt. Hon tar också ställning i nord-sydfrågan, ställer sig väldigt tydligt på de fattiga ländernas sida, så det är ju också en slags populism i ordets rätta bemärkelse, hon ställer här folket mot de styrande, hon avfärdar helt faktiskt politiker och näringslivets klimatarbete utan säger att folket är det enda hoppet.

Därefter följde ännu ett klipp från NN:s tal där hon talade om att det är främst den rika världen som står för koldioxidutsläppen. Sedan sades följande.

(Programledare) – NN, här är hon ju inne på en av de svåraste frågorna i de här klimatförhandlingarna eller hur? (Klimatkorrespondent) – Hon ger sig in i själva smärtpunkten kan man säga. I 27 år har man förhandlat om det här. Alla tycker att den rika världen måste gå före, vi har orsakat klimatkrisen, de fattiga länderna måste få en chans att utvecklas, lyfta folk ur fattigdom, men hur ska det här ske rättvist. I andra delar i sitt tal så tog hon väldigt tydligt ställning för rätten till ökad tillväxt. Det här är sådana tal som till exempel Indien och Kina jublar över, därför att även om de idag är väldigt rika länder så anser de fortfarande att det här med tillväxten höjd levnadsstandard måste gå före klimatarbetet.

(Programledare) – Där ställde hon sig lite på deras sida? (Klimatkorrespondent) – Ja, det måste man säga att hon gjorde.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser sammanfattningsvis att klimatkorrespondentens påstående i inslagen om att NN börjat bli mer politisk och rört sig mot ett vänsterpopulistiskt håll var felaktigt och partiskt.

Flera anmälare har även anfört att uppgifterna publicerats i en artikel på SVT:s webbplats.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

NN har på kort tid blivit en av världens mäktigaste opinionsbildare och i sitt tal på FN:s klimatomöte i Madrid den 11 december 2019 visade hon upp en förändrad retorik. NN gav i sitt tal uttryck för ett misstroende mot politiker och näringsliv och menade att det endast är folket som kan åstadkomma en förändring. Detta var ett anmärkningsvärt uttalande av en person med stort inflytande och faller inom ramen för det som SVT har skyldighet att kommentera och belysa.

SVT:s klimatkorrespondent har noga följt NN sedan hon började med sina fredagsmanifestationer utanför riksdagen. Korrespondenten var också den första SVT-journalist att göra en längre intervju med henne under COP24 i Katowice i december år 2018. Hon var med andra ord väl förtrogen med hur NN tidigare framfört sitt klimatpolitiska budskap. Formuleringarna i klimatkorrespondentens analys av NN:s förändrade retorik gick inte utöver vad som kan accepteras inom ramen för SVT:s kommentarsskyldighet.

Enligt Nationalencyklopedin (NE) definieras populism som en rörelse eller ideologi som vädjar till ”folket” som grupp oberoende av någon social klass”. Klimatkorrespondentens analys av NN:s budskap hade sin grund i NE:s definition av begreppet.

Analysen hade även sin grund i flera händelser det senaste året. Under år 2019 noterades NN ge stöd till och samarbete med den radikala miljörörelsen Extinction Rebellion vid ett flertal tillfällen. NN uttryckte stöd för deras metoder i ett flertal intervjuer och i inlägg på sociala medier. Extinction Rebellion förespråkar civil olydnad och kom att uppmärksammas stort i samband med två veckors protester i London där över 1 000 personer greps av polisen. NN talade på rörelsens möte i London den 21 april 2019 och gav också där sitt uttryckliga stöd till gruppens metoder. Den 29 november hade NN också undertecknat en debattartikel på webbplatsen Project Syndicate skriven tillsammans med bland annat grundarna av just Extinction Rebellion. Rörelsen uppfattas av många ligga till vänster på den politiska skalan.

Under år 2019 växte också en debatt om NN:s budskap i den polariserade klimatfrågan. En debatt som fördes i framför allt konservativ press - men som också började luftas av EU:s ledare. Under hösten år 2019 fick NN kritik av både Frankrikes president och Tysklands förbundskansler för att inta en alltför radikal position i klimatfrågan.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Dessa skyldigheter innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet. Med kommentarskyldigheten följer ett visst utrymme för värderande omdömen.

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Det ingår inte i granskningsnämndens uppdrag att pröva innehållet i artiklar på SVT:s webbplats. Den delen av anmälan lämnas därför utan åtgärd.

Nämnden anser att klimatkorrespondentens kommentarer i inslagen visserligen var värderande men att de får anses rymmas inom ramen för SVT:s kommentarskyldighet. Inslagen strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt, Kristina Åberg, Erik Fichtelius och Sofia Olsson Olsén efter föredragning av Rasmus Gedda.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Rasmus Gedda